

Me la sua! O no?

És possible desenvolupar competències per a l'afrontament de les situacions distorsionadores que sorgeixen a l'aula?

Joan Teixidó Saballs
GROC

És dijous; a l'hora de l'esbarjo, la Maria, professora de socials de 3er d'ESO, va a trobar la Carme, la seva amiga, que té guàrdia de pati. Encomanaran la vigilància a en Carles (un altre dia ja li tornaran el favor) i s'arreceraran en un racó on toqui el sol, on estiguin tranquil·les, sense destorbs... així, podrà parlar, podrà desfogar-se. Busca algú que l'escolti, que la compregui, que l'ajudi... Algú amb qui poder compartir allò que l'amoïna, que la trasbalsa...¹

--Saps que me les he tingudes amb l'Ernest, aquest matí?

--No, no en sabia res. Què ha passat?

--Doncs, mira, sembla que avui s'ha llevat folklòric i ha vingut a classe amb ganes de gresca. Quan he arribat a l'aula ja m'he adonat que no treia el llibre, ni la llibreta, ni el quadernet... estava fent un dibuix, parlant en veu altra, molestant...

D'entrada he optat per fer veure que no el veia. Algunes vegades funciona... almenys els altres van treballant... Ara bé, quan ha començat a empipar els companys he hagut d'intervenir. Primer, he fet un advertiment a tota la classe per tal que l'Ernest s'hi entengués... però no ha servit de res. Aleshores, he optat per afrontar la situació:

--Va Ernest, ja n'hi ha prou! Calla, treu el llibre i la llibreta i posa't a fer la feina!

Ho he dit convençuda, amb fermesa, procurant fer-me la forta.

--No vull! --m'ha etzibat l'Ernest

Ho ha dit alt i fort; ho ha sentit tothom. M'estava provocant. Volia gresca; me n'he adonat de seguida.

--A mi no m'agraden els nois maleducats! Vols callar i estar per la feina?

--La maleducada seràs tu!

Mai no m'havia respost d'aquesta manera. La resta de la classe callava; estaven esperant la meva reacció. No sabia ben bé què fer; notava que començava a perdre els papers

--Si continues així, no aprovaràs el curs --m'ha sortit, en darrera instància--

--Me la sua!

En aquell moment, no podia més. Em sentia el batec accelerat del cor i, tot i que sabia que havia d'intentar transmetre tranquil·litat, em sentia impotent. Per uns moments m'ha passat pel cap la imatge de professora de castellà a qui l'Ernest va trencar un tendó del dit índex el trimestre passat. M'he sentit perduda i, en

¹ El fragment descriptiu de una realitat de l'aula se basa en un relat aportat per a Maria Musach (2006), en *La salut laboral del docent. Disseny d'un programa d'adquisició d'estratègies mentals per a l'afrontament de la insatisfacció laboral del docent*. www.phobos.xtec.net/mmusach

aquesta situació, he optat per la via més fàcil: fer-lo fora de classe. La situació era insostenible.

--Ernest, surt de la classe! Aquí ningú parla així!

-- I un ou!

Ha estat una resposta immediata, viscerat. S'ha fet un silenci. Després, lentament i sense dir res, ha agafat les coses i ha enfilat el camí de la porta

--Bé, encara has tingut sort que ha sortit i la cosa ha acabat bé.

--Això és el pitjor, que no ha acabat. Ha estat només un episodi que, tard o d'hora, es repetirà. I ja no serà, únicament, l'Ernest; n'hi haurà d'altres que, amb el precedent d'avui, també s'hi veuran amb cor. La manera com actues davant d'aquestes situacions és clau per guanyar-te credibilitat i respecte. Tenia clara la meva posició i els arguments (el que li havia de dir) però, en canvi, hi ha hagut tota una altra sèrie de factors: el to de veu, l'actitud, els gestos, l'alteració de la parla, etc. que m'han traït, que han evidenciat, tant a mi mateixa com a tota la classe, que havia perdut el control, la seguretat en mi mateixa per conduir la situació.

--I què penses fer? Perquè, com bé dius, això es repetirà.

--Primer de tot, ho havia de treure del pap; havia de contar-ho, d'exterioritzar-ho, de tornar-ho a viure, d'explicar-ho a algú.

A partir d'ara, hi pensaré. Revisaré el meu comportament amb uns altres ulls. Em plantejaré alternatives de conducta. Ho entrenaré. En definitiva, procuraré "construir-me seguretats" per quan es planteji una nova situació.

En aquest procés, comptar amb un interlocutor per tal de compartir situacions, interpretacions i possibles solucions, és de gran ajut. És enriquidor per a tos dos. Vols ser-ho tu?. T'hi convido.

A un docent de secundària li és fàcil imaginar-se la situació descrita (de fet, es tracta d'un cas real). Amb les matisacions i concrecions pròpies de cada situació, en els rols de la Maria i la Carme pot veure-s'hi reflectit ell/a mateix/a. D'una o altra manera, ha passat o està passant per situacions similars. Hi ha alguns aspectes que, invariablement, es repeteixen:

- a) la provocació, el desafiament, la invitació a la confrontació per part d'un alumne o un grup d'alumnes.
- b) l'expectació de la resta de la classe, sovint en un silenci feridor.
- c) la consciència d'estar passant una prova, un examen... els resultats del qual tindran transcendència en el futur
- d) la necessitat de passar a l'acció; quan la pilota és a la teva teulada, has de respondre. Cal trobar les paraules adequades, l'actitud, el to de veu, els gestos facials, la posició corporal, el moviment...
- e) les sensacions i respostes fisiològiques que hom experimenta: nerviosisme, enrogiment de la cara, acceleració de ritme cardíac, tremolor, sudoració, etc.
- f)

L'afrontament de situacions d'aquesta mena forma part de la feina. El docent entra a l'aula a "fer" català, matemàtiques o educació física, és a dir, a intentar afavorir l'aprenentatge de determinats continguts curriculars. Ara bé, perquè l'aprenentatge sigui possible cal que hi hagi ambient de treball. De fet, l'essència de la feina docent consisteix a construir clima de treball a

l'aula, la qual cosa només és possible mentre es treballen continguts disciplinars. És una mena d'eix transversal de la feina.

Són múltiples els factors que poden tenir en compte els docents a l'hora de crear clima de treball a l'aula. En els darrers anys, una trentena de professors i professores de secundària de les comarques gironines ens hem dedicat a estudiar-los i sistematitzar-los amb la intenció, en primer lloc, de millorar la nostra pràctica professional i, en segon lloc, per tal d'oferir eines de reflexió i millora al col·lectiu docent. Alguns dels factors que hem considerat² són les normes d'aula, les primeres impressions, la gestió de l'espai, les habilitats de control i vigilància, l'establiment de relacions interpersonals, la gestió del grup-classe, etc.

Entre els diversos factors de gestió d'aula, en els darrers temps ha pres una notable volada el que hem seleccionat per aquest article: l'afrontament de situacions que són qualificades amb adjectius diversos (distorsionadores, disruptives, d'indisciplina, conflictives, d'agressivitat, crítiques...) en funció de la persona (el que per un professor és un senyal d'indisciplina per un altre no ho és) i, també, de la situació.

Sembla inqüestionable que afrontar-les forma part de la feina docent. Tant des d'una dimensió personal com institucional. Des de la primera perspectiva, constitueixen una oportunitat per al docent per tal de guanyar-se ascendent sobre el grup, per afermar la seva posició i, també, per conèixer a fons els seus alumnes i conèixer-se a si mateix. A nivell institucional, el recurs d'expulsar el noi o noia que es porta malament o bé d'enviar-lo al Cap d'Estudis, ha d'ésser entès com quelcom excepcional; si forma part de la quotidianitat, perd el seu valor. La solució s'ha de buscar, primer de tot, a l'aula; aquí, l'actuació del docent (la seva manera d'entendre la situació, la seva actitud, les seves habilitats...) té una importància cabdal.

L'afrontament de situacions distorsionadores o conflictives a l'aula constitueix una habilitat docent bàsica que pot ésser desenvolupada, o, si es vol, "entrenada", a partir de situacions i problemes reals. Cada docent, arran d'un exercici d'autoconeixement dels propis punts forts i febles, pot desenvolupar els aspectes que l'ajudaran a millorar la seva competència per a l'afrontament de situacions crítiques. Les eines i els recursos per facilitar-ho, hi són.

joan.teixido@udg.es

² Teixidó, J., Capell, D. i altres (2000): *Habilitats de Gestió d'Aula a l'Ensenyament Secundari*. Seminari "Gestió de l'Aula a Secundària. Document policopiat.

